

مباحث انسان و عزت نفس

سبک فرزندپروری و عزت نفس کودک (بخش دوم)

نرگس ممبینی

کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی

مهم‌ترین و تأثیرگذارترین عامل در رشد شخصیت کودک، محیط خانه و تعامل کودک با افراد خانواده است. والدین از جنبه‌های مختلفی بر کودک خود تأثیر می‌گذارند. عزت نفس جزئی از خودپنداره فرد است که شامل جنبه‌های شناختی، رفتاری و عاطفی می‌باشد و عبارت است از درجه تصویب، تأیید و ارزشی که یک انسان نسبت به خود احساس می‌کند. پژوهش‌های انجام شده در زمینه عزت نفس نشان داده‌اند که عزت نفس در تعامل با دیگران به خصوص افراد مهم زندگی و به ویژه والدین در دوران کودکی ایجاد می‌شود.

روانشناسان رشد همواره به چگونگی تأثیر روش‌های تربیت والدین بر رشد کودک علاقه‌مند بوده‌اند. یکی از مهم‌ترین مباحث در این حوزه، فرزندپروری است. فرزندپروری، فعالیت پیچیده‌ای شامل روش‌ها و رفتارهای ویژه‌ای است که به طور مجزا یا در تعامل با یکدیگر بر رشد کودک تأثیر می‌گذارند. در این یادداشت به بررسی تأثیر سه سبک فرزندپروری مقتدرانه، سهل‌گیرانه و مستبدانه بر عزت نفس کودکان می‌پردازیم. ابتدا به صورت مختصر سبک‌ها را شرح می‌دهیم: در سبک تربیتی مقتدرانه والدین رابطه گرم و صمیمی با فرزندان خود دارند. آن‌ها ضمن کنترل منطقی فرزندان، توقعات منطقی و عادلانه دارند. احساس و عقیده کودک را در امور مختلف جویا می‌شوند و در برابر اعمال او واکنش مناسب نشان می‌دهند. در سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه والدین فرزندان خود را کنترل نمی‌کنند و از آن‌ها توقعی ندارند، در امور خانه نظم و ترتیب حاکم نیست. والدین در تشویق و تنبیه فرزند خود جدی نیستند و از آن‌ها توقع رفتار عادلانه ندارند. آن‌ها به فرزندان خود استقلال و اتکا به نفس را یاد نمی‌دهند. در سبک فرزندپروری مستبدانه والدین بیشتر بر اعمال قدرت و انضباط اجباری تأکید دارند و با فرزندان خود کمتر گرم و صمیمی رفتار می‌کنند. آن‌ها به فرزندان‌شان اجازه مخالفت با تصمیمات و قواعد خود را نمی‌دهند. هر يك از سبک‌های فرزندپروری به طور جداگانه می‌توانند پیامدهای متفاوتی برای افراد به دنبال داشته باشند. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهند که شیوه فرزندپروری مقتدرانه سبب افزایش عزت نفس کودکان و نوجوانان می‌شود. در

خانواده‌هایی که والدین با روش تربیتی مقتدرانه با فرزندان خود ارتباط دارند، افراد خانواده به صورت دوستانه به اظهار نظرهای خود می‌پردازند و دیگر اعضای خانواده نیز به گفته‌های آن‌ها گوش فرا می‌دهند و این احساس ابراز وجود کردن و شنیده شدن، زمینه‌های ایجاد عزت نفس سالم را در تک تک افراد خانواده مهیا می‌کند. در سبک فرزندپروری مستبدانه والدین برای تحقق اهداف تربیتی خود، به تنبیه کردن و فشار وارد آوردن به کودک متوسل می‌شوند و ارتباط کلامی خیلی کمی با کودک و نوجوان خود دارند. این فرزندان عمدتاً گوشه‌گیر و مضطرب هستند و با خصومت واکنش نشان می‌دهند. فرزندان که در خانواده‌های مستبد رشد می‌کنند از کمبود عزت نفس رنج می‌برند. در خانواده‌های با سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه، والدین گاهی مهربان هستند و نظم، ترتیب و قانون اندکی در محیط خانه بر افراد خانواده حاکم است. فرزندان در چنین خانواده‌هایی به علت هرج و مرج، دچار نوعی تزلزل روحی می‌شوند و آن‌ها نسبت به همدیگر و حتی در مقابل عملکرد خود احساس مسئولیت نمی‌کنند. افراد در این نوع خانواده، از عزت نفس پایینی در مواجهه با موارد بیرونی برخوردارند و همچنین در مقابل فشارهای روانی دچار مشکل می‌شوند.

این یادداشت ادامه دارد...

عنوان بخش پیشین (اول): عزت نفس در کودک.